

VLAAMSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

DE RAAD

ZITTING 2009-2010

27 APRIL 2010

Onderzoek naar behoeften op het gebied van vrijetijdsbesteding van de Brusselse jeugd met een handicap

De vrije tijd van leerlingen van Brusselse Nederlandstalige onderwijsinstellingen

VERSLAG

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd en Sport
uitgebracht door mevrouw Annemie MAES

Hebben aan de werkzaamheden van de Commissie deelgenomen:

Vaste leden: mevrouw Greet Van Linter, voorzitter, de heer René Coppens, mevrouwen Bianca Debaets en Annemie Maes, de heer Jef Van Damme

Andere leden: mevrouw Carla Dejonghe, de heer Paul De Ridder

Dames en Heren,

Op 27 april 2010 organiseerde de Commissie voor Cultuur, Jeugd en Sport een hoorzitting over de vrijetijdsbesteding van kinderen met een functiebeperking en de vrijetijdsbesteding van de Brusselse jeugd die school loopt in het Nederlandstalig onderwijs.

De heren Joris Puyenbroeck en Dirk Smits van het Centrum voor Praktijkgebaseerd Onderzoek en Dienstverlening van de Hogeschool-Universiteit Brussel gaven een uiteenzetting over hun onderzoek naar de vrijetijdsbesteding van kinderen met een functiebeperking.

De heren Jan Van Gils, Kind en Samenleving, en Michael Debusschere, onderzoeks- en adviesbureau Cesor, gaven een toelichting bij hun onderzoek naar de vrijetijdsbesteding van de Brusselse jeugd die school loopt in het Nederlandstalig onderwijs.

Mevrouw Annemie Maes wordt aangeduid als verslaggever.

I. TOELICHTING DOOR BRUNO DE LILLE

Collegelid Bruno De Lille werkt momenteel, samen met zijn kabinet, aan het opstellen van het Jeugdbeleidsplan 2011-2015. Bij de voorbereiding van dit jeugdbeleidsplan werd opgemerkt dat er weinig informatie beschikbaar was over de vrijetijdsbeleving van Brusselse kinderen en jongeren. Ouders en jeugdwerkers werden reeds meermaals bevraagd over de 'vrijetijdsbesteding bij de jeugd', maar jongeren zelf nog nooit op grote schaal.

Het collegelid is ervan overtuigd dat kinderen en jongeren een eigen mening hebben over het vrijetijdsaanbod en vindt dat hiermee rekening gehouden moet worden bij het opstellen van het Jeugdbeleidsplan 2011-2015. Om meer inzicht te krijgen in wat jongeren echt willen, werd een studie besteld om de vrijetijdsbesteding bij kinderen en jongeren te onderzoeken. De onderzoekers hebben een enquête georganiseerd bij kinderen en jongeren in het Nederlandstalig onderwijs. Hun ouders werden eveneens betrokken bij het invullen van de enquête.

Bij het schrijven van het Jeugdbeleidsplan 2011-2015 zal er zeker rekening gehouden worden met de aanbevelingen en opmerkingen van de Brusselse kinderen, jongeren en ouders.

Belangrijk voor de heer De Lille is dat de VGC de zinvolle vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren ten volle wil ondersteunen.

II. ONDERZOEK NAAR BEHOEFTE N OP HET GEBIED VAN VRIJETIJD SBESTEDING VAN DE BRUSSELSE JEUGD MET EEN HANDICAP

De heren Joris Puyenbroeck en Dirk Smits zijn beiden werkzaam bij het Centrum voor Praktijkgebaseerd Onderzoek en Dienstverlening van de Hogeschool-Universiteit Brussel en hebben onderzoek verricht naar de vrijetijdsbesteding van kinderen met een functiebeperking.

Het onderzoek richtte zich op de groep 6-12 jarigen die school lopen in het Nederlandstalig buitengewoon basisonderwijs in Brussels en op hun ouders. Het gaat om kinderen die wonen in het gewest of die actief gebruik maken van een instelling of vrijetijdsorganisatie in deze regio.

De term functiebeperking is een overkoepelende term voor één of meerdere van de volgende beperkingen:

- een lichte, matige tot ernstige verstandelijke beperking;
- een ernstige emotionele-en/of gedragsproblemen;
- een motorische beperking;
- visuele en auditieve beperkingen;
- spraak-, taal-en ernstige leerstoornissen;
- autismespectrumstoornissen;
- meervoudige beperkingen.

Niet alle opgesomde beperkingen worden als een handicap beleefd door de betrokkenen en hun omgeving. Sommige kinderen en ouders voelen zich niet aangesproken door de hier gehanteerde termen. Er werd hiermee rekening gehouden bij de formulering van de vragen.

De belangrijkste vragen in het onderzoek waren:

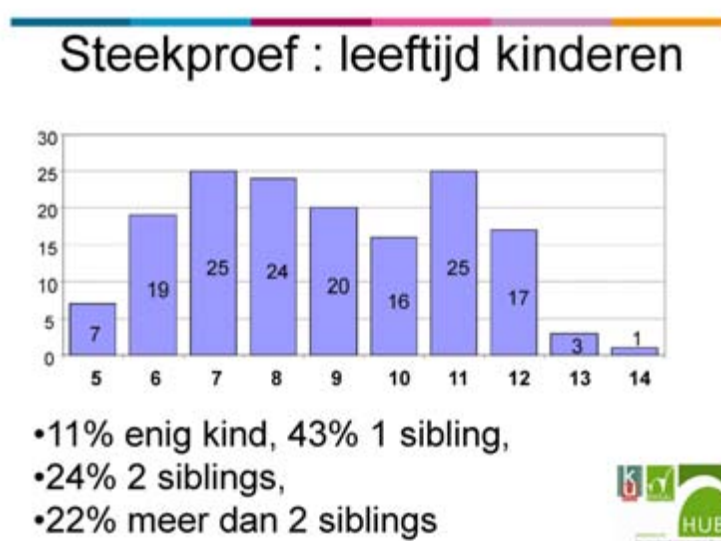
- Hoe wordt (georganiseerde) vrije tijd ingevuld?
- Wat zijn drempels voor participatie en wat zijn mogelijke antwoorden?
- Kennen de kinderen en hun ouders het huidige aanbod?
- Is er vraag naar een uitbreiding van het aanbod?

Voor het onderzoek werden 7 focusgroepen georganiseerd (3 met ouders en 4 met kinderen). Tijdens deze gesprekken werd geïnformeerd naar de huidige vrijetijdsbesteding, de verwachte vrijetijdsbesteding en werd vooral gevraagd naar de drempels waarmee kinderen met een functiebeperking worden geconfronteerd. Op basis van deze gesprekken werd een vragenlijst opgesteld in het Nederlands en het Frans.

In totaal werden er 800 vragenlijsten verspreid, plus online beschikbaar gemaakt. De respons bedroeg 21% (165) waarvan 126 Nederlandstalige en 39 Franstalige. In 77% van de ingevulde enquêtes werkten kinderen mee aan het beantwoorden van de vragen.

Er hebben 91 jongens en 61 meisjes deelgenomen aan het onderzoek. Van 3 kinderen werd het geslacht niet vermeld. De leeftijd van de kinderen varieert van 5 tot 14 jaar (zie tabel 1)

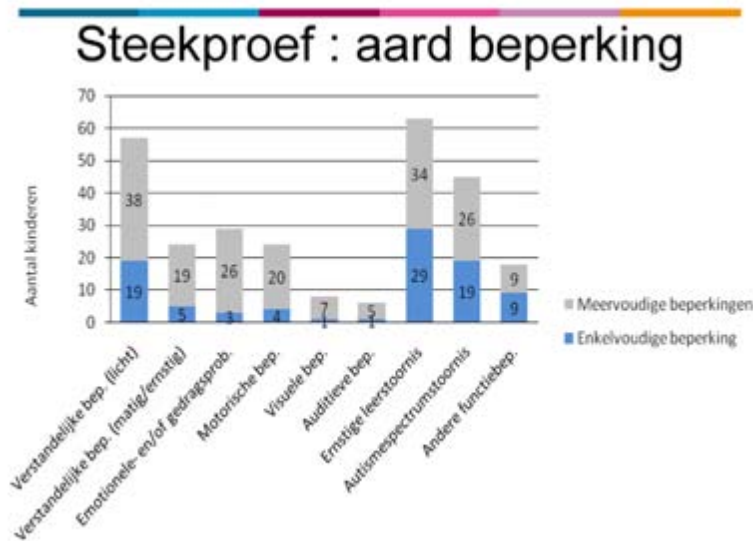
Tabel 1.

De helft van de kinderen had 1 broer of zus of was enig kind. 24% van de kinderen had 2 broers of zussen en 22% van de gezinnen had meer dan 2 broers of zussen.

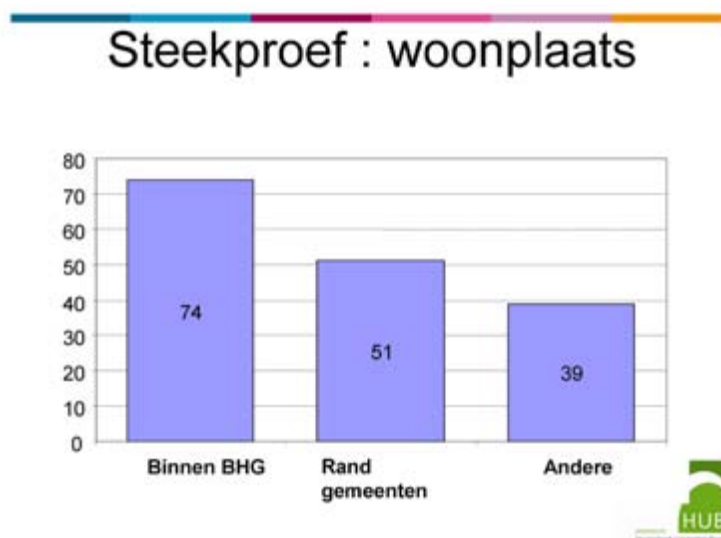
De steekproef omvat kinderen uit het onderwijs, gericht op leerlingen met een cognitieve of auditieve beperking. Uit onderstaande grafiek blijkt dat kinderen met intellectuele of leerproblemen samen de grootste groep uitmaken van de respondenten, en dat kinderen met sensorïële of motorische beperkingen slechts beperkt vertegenwoordigd zijn in de steekproef. We merken hierbij een sterke discrepantie op voor auditieve beperking: 30 kinderen komen uit dit onderwijstype, en slechts bij 6 kinderen duiden de ouders aan dat hun kind hoorproblemen heeft. In de rubriek „andere beperkingen” vermelden ouders voornamelijk taalproblemen (12 keer). Bij 41% (67) van de kinderen duiden ouders 2 of meer beperkingen aan. Een kleine helft van de kinderen ondervindt beperkingen op meerdere domeinen. Dit noemen we „meervoudige beperkingen”. (zie tabel 2)

Tabel 2.

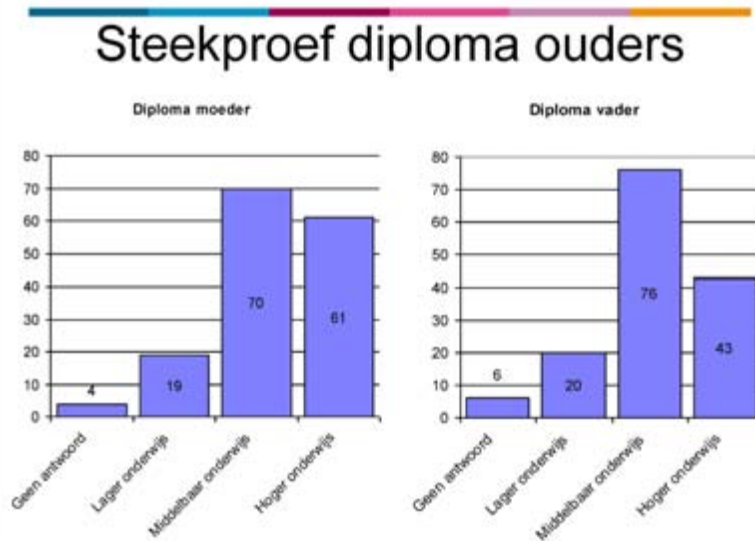
Iets minder dan de helft van de respondenten (45%) is woonachtig in het Brussels hoofdstedelijk gewest. 51% woont in één van de gemeenten rond Brussel, maar volgt les in het Brussels buitengewoon onderwijs. 39% van de respondenten woont elders in Vlaanderen of Wallonië. (zie tabel 3)

Tabel 3.

Onderstaande grafieken geven het niveau van opleiding en het inkomensniveau van de ouders weer. De onderzoekers hanteren dit criterium omdat opleiding en inkomen een variabele kunnen zijn. Hoger opgeleiden of ouders die meer verdienen, kunnen hun kinderen makkelijker aan vrijetijdsactiviteiten laten deelnemen.

Tabel 4.

Diploma moeder of vader: meestal hoog opgeleid, 70% minstens middelbaar onderwijs.

Tabel 5.

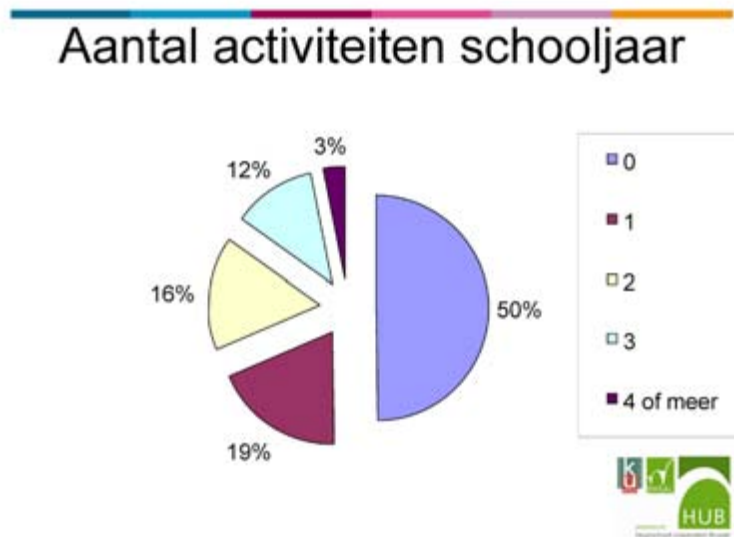

83% van de respondenten verstreekte informatie over hun gezinsinkomen. Het netto-gezinsinkomen van de respondenten situeert zich vooral boven de armoedegrens: 95% heeft een gezinsinkomen van meer dan 800 euro. Toch heeft 39% van de respondenten een inkomen lager dan 1800 euro. 66% van de gezinnen met inkomen situeert zich in deze categorie. Gezinnen waar 2 of meer personen bijdragen tot het gezinsinkomen situeren zich vooral bij de inkomens tussen de 1800 en 2800 euro, en hoger dan 2800 euro.

Bij 1/3de van de gezinnen (37%) is 1 persoon verantwoordelijk voor het volledige gezinsinkomen. Bij 52% van de gezinnen dragen 2 personen bij aan het totale gezinsinkomen en bij 11% van de respondenten zijn dit 3 of meer personen.

De wijze waarop de vrije tijd ingevuld wordt, verschilt aanzienlijk. De helft van de ouders geeft aan dat hun kind aan geen enkele georganiseerde vrijetijdsactiviteit deel neemt (48%), 19% van de kinderen neemt deel aan 1 georganiseerde vrijetijdsactiviteit, 16% aan 2 verschillende activiteiten, en 15% aan 3 of meer (zie tabel 6). Dit beeld verschilt niet veel als we het opdelen per functiebeperking.

Tabel 6.

Gemiddeld besteden kinderen 116 minuten per week aan een georganiseerde vrijetijdsbesteding, maar zoals uit onderstaande tabel afgeleid kan worden, zijn er grote verschillen tussen kinderen. Kinderen die aan meerdere activiteiten deelnemen, besteden in totaal meer tijd aan georganiseerde vrijetijdsactiviteiten. De gemiddelde deelnametijd aan georganiseerde vrijetijdsbesteding verschilt niet significant naargelang de woonplaats van de kinderen (Brussel, rand, buiten Brussels hoofdstedelijk gewest). Op basis van dit gemiddelde kunnen we de kinderen opdelen in 3 categorieën: zij die niet deelnemen aan een georganiseerde vrijetijdsactiviteit (inactieve groep), zij die minder dan 116 minuten per week besteden aan georganiseerde vrijetijdsbestedingen (benedengemiddeld actief) en zij die hieraan meer dan 116 minuten per week besteden (bovengemiddeld actief). Merk hierbij op dat 20 respondenten deze vraag niet invulden en bijgevolg niet meegeteld zijn.

Uit tabel 7 kan opgemerkt worden dat de domeinen sport, spel en educatie (respectievelijk 24%, 35% en 18% van de respondenten) aanzienlijk meer aangeboord worden dan het domein cultuur (8%).

Tabel 7.

Schooljaar: duur en frequentie

Activiteit	Gemiddelde duur per week	Aantal kinderen minimaal meerdere keren per maand deelneemt	Percentage minimaal meerdere keren per maand deelneemt	Domein
Kinderclub of jeugdatelier	1 uur 6 min	10	6,06%	Spel
Jeugdvereniging	1 uur 16 min	26	15,76%	
Tekenacademie	1 uur 5 min	9	5,45%	Educatie
Dansles	1 uur 16 min	11	6,67%	
Muziekschool	1 uur 9 min	12	7,27%	
Toneelclub	1 uur 2 min	3	1,82%	Cultuur
Filmatelier	1 uur 2 min	2	1,21%	
Muziekvereniging	1 uur 1 min	1	0,61%	
Crea-atelier	1 uur 5 min	9	5,45%	
Zwemclub	1 uur 23 min	32	19,39%	Sport
Dansclub	1 uur 4 min	5	3,03%	
Turnclub of atletiekclub	1 uur 7 min	8	4,85%	
Voetbalclub	1 uur 11 min	11	6,67%	
Club voor gevechtssport	1 uur 6 min	7	4,24%	
Iets anders	1 uur 17 min	21	12,73%	

Vooral de zwemclub en jeugdvereniging blijken populair. Respectievelijk 16 en 19% van de respondenten gaat hier minimaal meermaals per maand naar toe. (zie tabel 8.)

Tabel 8.

Kinderen: leuke activiteiten schooljaar

Activiteit	Gemiddelde score op 3	(N)
Naar een dansclub gaan	2,87	(15)
Naar een zwemclub gaan	2,82	(41)
Naar een jeugdvereniging zoals scouts of chiro gaan	2,80	(34)
Naar een crea-atelier gaan	2,76	(17)
Naar een turnclub of atletiekclub gaan	2,76	(17)
Naar de dansles gaan	2,76	(24)
Naar een kinderclub of jeugdatelier gaan	2,71	(20)
Naar een voetbalclub gaan	2,70	(19)
Naar de tekenacademie gaan	2,68	(16)
Naar een filmatelier gaan	2,63	(13)
Naar een club voor gevechtssport gaan	2,54	(15)
Naar de muziekschool gaan	2,53	(21)
Naar een toneelclub gaan	2,52	(12)
Naar een muziekvereniging gaan	2,33	(8)

Bij het onderzoek naar de vrijetijdsbesteding van kinderen met een functiebeperking is het belangrijk na te gaan of ze in groep aan activiteiten deelnemen of eerder individueel.

Tabel 9 maakt duidelijk dat het groepsverband voor deze kinderen ook belangrijk is. Bovendien wordt er in de tabel een onderscheid gemaakt tussen een vereniging die speciaal opgericht is voor kinderen met een functiebeperking, een vereniging waar extra aandacht kan besteed worden aan een kind met een functiebeperking en een organisatie die zowel uit kinderen met als zonder functiebeperking bestaat. Dit laatste type vereniging heeft het meeste succes.

Tabel 9.

Schooljaar: type organisatie

Activiteit	Dit doet mijn kind niet	Voor kinderen met een functiebeperking	Voor kinderen met een specifieke functiebeperking	Inclusieve organisatie
Kinderclub of jeugdatelier	154 (93%)	3 (2%)	1 (1%)	7 (4%)
Jeugdvereniging	136 (82%)	4 (2%)	0 (0%)	25 (15%)
Tekenacademie	158 (96%)	2 (1%)	1 (1%)	4 (2%)
Dansles	156 (95%)	2 (1%)	0 (0%)	7 (4%)
Muziekschool	155 (94%)	3 (2%)	0 (0%)	7 (4%)
Toneelclub	163 (99%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (1%)
Filmatelier	165 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Muziekvereniging	165 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Crea-atelier	160 (97%)	2 (1%)	0 (0%)	3 (2%)
Zwemclub	138 (84%)	10 (6%)	1 (1%)	16 (10%)
Dansclub	161 (98%)	1 (1%)	0 (0%)	3 (2%)
Turnclub of atletiekclub	157 (95%)	2 (1%)	1 (1%)	5 (3%)
Voetbalclub	155 (94%)	2 (1%)	0 (0%)	8 (5%)
Club voor gevechtssport	158 (96%)	0 (0%)	0 (0%)	7 (4%)
Iets anders	152 (92%)	1 (1%)	0 (0%)	12 (7%)

Uit onderstaande tabel kan afgeleid worden dat ouders nood hebben aan een gevarieerd aanbod dat toegankelijk is voor hun kinderen. Alle opgesomde mogelijkheden krijgen 35 tot 50% van de ouders achter zich. In tegenstelling tot de huidige situatie, ervaart een aanzienlijk deel van de ouders vooral een nood aan activiteiten, die specifiek georganiseerd worden voor kinderen met een functiebeperking. Ook inclusieve organisaties zijn gewenst. De nood aan een aanbod opgesplitst naargelang de functiebeperking van het kind is beperkt. Als men mensen naar hun voorkeur vraagt inzake het type van organisatie, dan verkiezen ze meestal hetzelfde type als waar hun kind momenteel een deel van de vrije tijd doorbrengt. Als het kind geen activiteiten heeft, dan wordt vooral een inclusieve organisatie gewenst (48% verkiest een inclusieve organisatie, 29% een organisatie voor kinderen met beperking(en)).

Tabel 10.

Schooljaar: gewenste vrijetijdsbesteding

Activiteit	Voor kinderen met een functiebeperking	Voor kinderen met een specifieke functiebeperking	Inclusieve organisatie	Dit hoeft niet of hier heb ik nog niet over nagedacht
Kinderclub of jeugdatelier	29 (18%)	4 (2%)	26 (16%)	99 (60%)
Jeugdvereniging	29 (18%)	7 (4%)	24 (15%)	99 (60%)
Tekenacademie	33 (20%)	7 (4%)	24 (15%)	97 (59%)
Dansles	31 (19%)	6 (4%)	26 (16%)	92 (56%)
Muziekschool	34 (21%)	7 (4%)	19 (12%)	97 (59%)
Toneelclub	40 (24%)	3 (2%)	19 (12%)	100 (61%)
Filmatelier	45 (27%)	2 (1%)	11 (7%)	106 (64%)
Muziekvereniging	38 (23%)	6 (4%)	15 (9%)	102 (62%)
Crea-atelier	29 (18%)	7 (4%)	26 (16%)	95 (58%)
Zwemclub	13 (8%)	12 (7%)	42 (26%)	85 (52%)
Dansclub	38 (23%)	7 (4%)	19 (12%)	95 (58%)
Turnclub of atletiekclub	23 (14%)	9 (6%)	32 (19%)	91 (55%)
Voetbalclub	38 (23%)	2 (1%)	24 (15%)	97 (59%)
Club voor gevechtssport	41 (25%)	3 (2%)	20 (12%)	100 (61%)

De onderzoekers onderzochten aan welke activiteiten kinderen met een functiebeperking deelnemen tijdens hun vakantie. De vakantieperiode levert een ietwat ander beeld op. De activiteiten kunnen weerom geclusterd worden in de vier domeinen: spel, educatie, cultuur en sport, maar de inhoud verschilt licht. Het gaat hierbij vooral om “kampen”.

Verscheidene respondenten lieten de vraag over de activiteiten waar hun kind aan deelneemt tijdens de vakantie blanco. Dit gegeven werd geïnterpreteerd als “mijn kind neemt aan geen van de vermelde activiteiten deel”. Uit onderstaande figuur blijkt duidelijk dat net zoals tijdens het schooljaar, een groot deel van de kinderen met een beperking gedurende de schoolvakantie niet deelneemt aan georganiseerde vrijetijdsactiviteiten. Dit beeld blijft gelijkaardig als we het bekijken per functiebeperking, enkel kinderen met een visuele beperkingen vormen een uitschieter in de negatieve zin: slechts 1 van de 8 kinderen neemt tijdens de vakantie deel aan een georganiseerde vrijetijdsactiviteit.

Tabel 11.

Deelname aan speelpleinwerking, jeugdvereniging, sportkamp en andere activiteiten zijn de meest frequente vormen van vrijetijdsbesteding tijdens de vakantie. Dit maakt spel en sport tot de belangrijkste clusters, net zoals tijdens het schooljaar. De speelpleinwerking springt er uit, en bereikt bijna een derde van de respondenten.

Verder merken we op dat kinderen met een beperking vooral deelnemen aan activiteiten georganiseerd door inclusieve organisaties. (zie onderstaande tabel 12 en 13)

Tabel 12.

Participatie tijdens vakantie							
Activiteit	Dit doet mijn kind niet		Voor kinderen met een functiebeperking		Voor kinderen met een specifieke functiebeperking		Inclusieve organisatie
Speelplein-werking	110	67%	3	2%	1	1%	51 31%
Jeugdvereniging	142	86%	2	1%	0	0%	21 13%
Jeugdvereniging (kamp)	145	88%	3	2%	0	0%	17 10%
Speelweek	155	94%	2	1%	1	1%	7 4%
Muziekstage	164	99%	0	0%	0	0%	1 1%
Toneelkamp	165	100%	0	0%	0	0%	0 0%
Filmkamp	165	100%	0	0%	0	0%	0 0%
Muziekkamp	163	99%	0	0%	0	0%	2 1%
Crea-kamp	156	95%	1	1%	0	0%	8 5%
Sportkamp	145	88%	3	2%	0	0%	17 10%
Iets anders	140	85%	3	2%	3	2%	19 12%

Tabel 13.

Kinderen: leuke activiteiten vakantie		
Activiteit	Gemiddelde score op 3	(N)
Op muziekstage gaan	3,00	(5)
Op muziekkamp gaan	3,00	(4)
Op crea-kamp gaan	2,92	(13)
Met een jeugdvereniging zoals scouts of chiro op kamp gaan	2,85	(20)
Naar een sportkamp gaan	2,68	(22)
Naar de speelpleinwerking gaan	2,60	(60)
Naar een speelweek gaan	2,60	(15)
Naar een jeugdvereniging zoals scouts of chiro gaan	2,56	(25)
Op toneelkamp gaan	2,50	(4)
Op filmkamp gaan	2,00	(3)

Uit tabel 14 kan een gelijkaardige conclusie worden getrokken. Ook tijdens de vakantie ervaren ouders een tekort aan een gevarieerd aanbod dat toegankelijk is voor hun kinderen, waarbij spel en muziek de belangrijkste domeinen zijn. De nood is echter minder hoog dan tijdens het schooljaar. Alle opgesomde mogelijkheden krijgen 10% tot 30% van de ouders achter zich. Vooral inclusieve organisaties lijken gewenst. Als men mensen naar hun voorkeur voor soort organisatie vraagt verkiezen ze meestal eenzelfde soort organisatie als waar hun kind momenteel een deel van de vrije tijd doorbrengt (65 tot 82%). Als het kind geen activiteiten heeft, dan wordt vooral een inclusieve organisatie gewenst (41% verkiest een inclusieve organisatie, 26% een organisatie voor kinderen met beperking(en)).

Tabel 14.

Vakantie: gewenste vrijtijdsbesteding

Activiteit	Voor kinderen met een functiebeperking	Voor kinderen met een specifieke functiebeperking	Inclusieve organisatie	Dit hoeft niet of hier heb ik nog niet over nagedacht
Speelplein-werking	6 (4%)	9 (6%)	24 (15%)	100 (61%)
Jeugdvereniging	7 (4%)	6 (4%)	24 (15%)	99 (60%)
Jeugdvereniging (kamp)	6 (4%)	5 (3%)	23 (14%)	102 (62%)
Speelweek	8 (5%)	12 (7%)	27 (16%)	88 (53%)
Muziekstage	7 (4%)	16 (10%)	33 (20%)	82 (50%)
Toneelkamp	5 (3%)	0 (0%)	14 (9%)	106 (64%)
Filmkamp	4 (2%)	2 (1%)	13 (8%)	101 (61%)
Muziekkamp	4 (2%)	1 (1%)	11 (7%)	101 (61%)
Crea-kamp	6 (4%)	4 (2%)	12 (7%)	104 (63%)
Sportkamp	8 (5%)	1 (1%)	20 (12%)	97 (59%)
Iets anders	6 (4%)	9 (6%)	24 (15%)	100 (61%)

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de gewenste randvoorwaarden bij een goede vrijetijdsactiviteit. Evident is dat de kinderen de activiteiten leuk moeten vinden en zich goed moeten voelen in de groep waarmee ze de activiteit beleven. Wat opvalt is dat ouders ook verwachten dat hun kinderen nieuwe dingen kunnen leren, vooral op sociaal vlak, en dat de activiteit goed is voor de gezondheid van hun kind. Dit laatste kan mogelijk verstaan worden als een zorg om (medische) veiligheid, maar ook als een wens voor activiteiten die de gezondheid nog kunnen versterken.

Tabel 15.

Randvoorwaarde	N	(%)
Als mijn kind de activiteiten leuk vindt	132	(80%)
Als mijn kind zich goed voelt in de groep	127	(77%)
Als mijn kind er nieuwe dingen kan leren	118	(72%)
Als het mijn kind sociaal sterker maakt	111	(67%)
Als het goed is voor de gezondheid van mijn kind	91	(55%)
Als het ervoor zorgt dat mijn kind eens buiten komt, weg van TV en computer	79	(48%)
Als ik geïnformeerd word over de activiteiten	78	(47%)
Als ik weet dat de begeleiding een degelijke opleiding heeft gehad	74	(45%)
Als het aangepast is aan de beperkingen van mijn kind	67	(41%)
Als mijn kind individueel begeleid wordt tijdens de activiteiten	42	(26%)
Als ik zelf eens op adem kan komen	30	(18%)
Als er gestreefd wordt naar een meer inclusieve vrijetijdsbesteding	29	(18%)
Als het opvang is voor wanneer ik niet vrij ben	28	(17%)
Als ik zelf betrokken word bij de werking	15	(9%)
Iets anders	7	(4%)

Voor kinderen gelden andere prioriteiten. Uit onderstaande tabel blijkt dat kinderen het superbelangrijk vinden dat hun vrienden in dezelfde organisatie aanwezig zijn. Als de begeleiders maar leuk zijn, men nieuwe vrienden kan maken en nieuwe dingen kan leren.

Voor het kinderen is het sociale aspect veel belangrijker dan bv. het culturele of sportieve. (zie tabel 16.)

Tabel 16.

Wat vinden kinderen belangrijk?

Randvoorwaarde	N	(%)
Als mijn vrienden erbij zijn	87	(53%)
Als ik kan bewegen	85	(52%)
Als de begeleiders leuk zijn	78	(47%)
Als ik nieuwe vrienden kan maken	72	(44%)
Als ik nieuwe dingen kan leren	69	(42%)
Als ik er goed in ben	68	(41%)
Als de begeleiders mij helpen	59	(36%)
Als ik mij kan ontspannen	44	(27%)
Als de andere kinderen mij helpen	42	(26%)
als ik de beste kan zijn	39	(24%)
Ik weet het niet	8	(5%)
Andere reden:	8	(5%)

Naast de randvoorwaarden zijn er ook een aantal duidelijk drempels die de ouders tegenhouden om hun kind naar een vrijetijdsorganisatie te sturen. De belangrijkste drempels zijn:

- te duur
- de uren passen niet
- vervoer is een probleem
- geen plaats/volzet enz.
- gebrek aan begeleiding

Tabel 17.

Drempels	N	(%)
Het is te duur	63	(38%)
De uren waarop het doorgaat passen mij niet	55	(33%)
Vervoer is een probleem	47	(29%)
Het bestaat niet in Brussel, of we vinden het niet	38	(23%)
De werking staat niet open voor kinderen met een functiebeperking	36	(22%)
Mijn kind wil niet	34	(21%)
Er is geen plaats meer/het is volzet	34	(21%)
Geen kennis of familie om de activiteit samen mee te doen	31	(19%)
Niet genoeg vertrouwen in de begeleiding	26	(16%)
De houding ten opzichte van ons kind zit daar niet goed	14	(9%)
Mijn kind heeft er geen tijd voor	13	(8%)
De taal van mijn kind wordt er niet gesproken	9	(6%)
We moeten wachten	7	(4%)
Toegankelijkheid ter plaatse is een probleem	5	(3%)
Het is teveel moeite voor ons	3	(2%)
Andere reden	17	(10%)

Voor kinderen zijn er ook drempels (tabel 18):

- andere kinderen willen niet met me spelen
- ik word gepest/uitgelachen
- de andere kinderen begrijpen me niet

Tabel 18.

Drempels voor kinderen?

Drempels	N	(%)
De andere kinderen willen niet met mij spelen	74	(45%)
Ik word gepest, of uitgelachen	64	(39%)
Ik kan het niet zo goed als de rest	54	(33%)
Ik kan de uitleg niet goed begrijpen	54	(33%)
Het is te moeilijk	53	(32%)
De andere kinderen begrijpen mij niet	53	(32%)
Ik verveel mij daar	50	(30%)
Ik begrijp de andere kinderen niet	38	(23%)
De begeleiders zijn niet leuk	37	(22%)
De begeleiders helpen mij niet genoeg	32	(19%)
Het is flauw of kinderachtig	30	(18%)
Wat ik het liefst zou willen doen, mag ik niet van mijn ouders	17	(10%)
De andere kinderen helpen mij niet genoeg	15	(9%)
De begeleiders willen mij teveel helpen	13	(8%)
De andere kinderen willen mij teveel helpen	11	(7%)
Andere reden	3	(2%)

Belangrijk is dat er voortdurend gewerkt wordt aan een goede communicatie tussen de kinderen onderling en de kinderen en hun begeleiders.

Onderstaande tabel geeft de belangrijkste drempels voor kinderen met een verstandelijke handicap weer.

Tabel 19.

Drempels voor kinderen met een verstandelijke beperking

Drempel	N	(%)
Niet voldoende uitleg bij activiteiten voor het kind	20	(18%)
Men houdt er geen rekening mee dat mijn kind rap moe is	13	(12%)
Kind doet graag dingen die bedoeld zijn voor jongere kinderen	24	(22%)
Activiteiten zijn te moeilijk	11	(10%)
Omgang met andere kinderen verloopt moeilijk	20	(18%)
Andere	8	(7%)

De heer Dirk Smits concludeert dat 50% van de ondervraagde kinderen met een functiebeperking tijdens het schooljaar aan geen enkele georganiseerde vrijetijdsactiviteit deelneemt. Er is een relatief grote „inactieve” groep. 19% van de kinderen neemt deel aan één georganiseerde vrijetijdsactiviteit, en 31% aan twee of meer activiteiten. Wanneer we dit resultaat bekijken in termen van duur van de activiteit, en vergelijken met het gemiddelde van 116 minuten per week, is ongeveer 13% beneden gemiddeld actief en 39% boven gemiddeld actief. De meest populaire vrijetijdsbestedingen zijn de zwemclub en de jeugdvereniging.

Ook tijdens de vakanties nemen kinderen met een beperking slechts in minder dan de helft van de gevallen (48%) deel aan georganiseerde activiteiten. Het gaat dan vooral om deelname aan “kampen”. Een belangrijke uitschieter hierbij is de speelpleinwerking, die 33% van de respondentengroep bereikt. Globaal zijn spel en sport de belangrijkste clusters, net zoals tijdens het schooljaar. Het gaat dan vooral om „inclusieve” organisaties die open staan voor kinderen met en zonder beperking.

Dat kansarmoede een drempel is, werd ook bevestigd in de resultaten van de vragenlijst. 38% van de respondenten vindt het aanbod te duur. Deze drempel hangt samen met het inkomen van de respondent: 60% van de respondenten met een gezinsinkomen lager dan 1800 € geeft de kostprijs aan als een belangrijke drempel, dit in vergelijking met 43% van de respondenten met een inkomen tussen 1800 euro en 2800 euro en 18% van de respondenten met een gezinsinkomen boven de 2800 euro. Bij de lagere gezinsinkomens passen de uren waarop de activiteiten plaats vinden minder goed en is vervoer ook vaker een probleem.

Op basis van de onderzoeksresultaten werden er een aantal aanbevelingen opgesteld voor een beter vrijetijdsbeleid ten aanzien van kinderen met een functiebeperking.

Volgende aanbevelingen werden gemaakt:

- Een duidelijke vraag naar een ruimer aanbod van toegankelijke activiteiten;
- Goed bereikbare plaatsen in Brussel;
- Vorming van begeleiders;
- Meer informatieverstrekking en ook meer begeleiding bij het plannen van een vrijetijdsbesteding.

Commissielid Jef Van Damme stelt vast dat er een groot gebrek aan informatiedoorstroming naar scholen van het buitengewoon onderwijs is. Deze scholen moeten eigenlijk voldoende op de hoogte zijn van het vrijetijdsaanbod dat er bestaat voor kinderen met een functiebeperking. Is het misschien nuttig dat de VGC een brochure specifiek voor kinderen met een functiebeperking uitgeeft?

De heer **Dirk Smits** beaamt dat de vrijetijdsorganisaties in hun folders niet echt duidelijk maken of er kinderen met een functiebeperking kunnen deelnemen aan de door hen georganiseerde activiteiten. De meeste organisaties geven hun folders niet aan de scholen van het buitengewoon onderwijs.

Uit het onderzoek bleek dat ouders hun kinderen meestal op basis van informatie verstrekt door de school, inschrijven in een vereniging.

Om het vrijetijdsaanbod voor kinderen met een functiebeperking kenbaar te maken, kan de VGC een brochure maken, maar de spreker benadrukt dat men dan moet vertrekken vanuit verschillende vormen van beperking en niet vanuit de voorstelling van de organisaties.

Volgens de heer **Joris Puyenbroeck** zijn de scholen bereid brochures mee te geven aan de kinderen, maar ze beschikken meestal niet over informatiefolders. Ze hebben niet altijd de middelen. Uit het onderzoek bleek eveneens dat scholen vaak zelf buitenschoolse activiteiten organiseren. Ouders zijn vragende partij voor meer informatie via de school.

Commissielid Bianca Debaets vraagt of de gastsprekers kunnen verduidelijken welke voorzieningen/ activiteiten er ontbreken in Brussel.

De heer **Joris Puyenbroeck** laat weten dat er vooral tekortkomingen zijn voor kinderen met een auditieve handicap. Voor dove kinderen is er geen enkele vrijetijdsvoorziening beschikbaar in Brussel. Eveneens niet voor kinderen met ernstige fysieke beperkingen.

Commissielid Annemie Maes stelt zich vragen bij de beperkte respons van 20% op de vragenlijst. Hebben de onderzoekers enig idee van het profiel van de resterende 80% die niet heeft deelgenomen aan de bevraging? Is de studie wel representatief, gezien de respons van slechts 20%?

20% is inderdaad een beperkte respons, bevestigt **de heer Smits**.

Hij zegt bovendien dat het vrijetijdsaanbod nog minder bekend is bij gezinnen met een lagere sociaal-economische status. Het zijn vooral hoger opgeleide ouders die hebben deelgenomen aan de bevraging.

Mevrouw Maes begrijpt dat mobiliteit een belangrijke drempel kan zijn. Ze stelt zich de vraag of het openbaar vervoer in Brussel wel geschikt is om kinderen met een beperking te vervoeren.

De heer Smits laat weten dat de mobiliteitsproblematiek niet verder onderzocht werd. De meeste gezinnen brengen hun kind met de wagen naar de activiteit. Zeker wanneer de vereniging verder uit de buurt is, hebben ouders bedenkingen bij het al dan niet aansluiten van hun kind bij deze vereniging.

Commissielid René Coppens betreurt dat slechts 50% van de kinderen met een functiebeperking ingeschreven zijn in een cultuur- of sportvereniging.

Dat zwemmen populair is, verbaast de spreker niet. Om te voldoen aan de vraag naar zwemlessen moeten er voldoende zwembaden zijn in Brussel.

50% van de ondervraagde kinderen neemt tijdens de vakanties niet deel aan georganiseerde activiteiten. Hoe besteden deze kinderen hun tijd dan?

Het succes van de speelpleinwerking verwondert de heer Coppens niet, alsook het belang van vriendschap.

De heer Smits benadrukt dat ouders heel veel tijd steken in het organiseren van leuke dingen voor hun kind. Ouders willen beter geïnformeerd worden over het vrijetijdsaanbod zodat zij hun kind enkele uurtjes naar een activiteit kunnen brengen.

Zwemmen is populair omdat het een individuele sport is. Kinderen voelen zich dan niet 'anders'. Zwemmen kun je ook op eender welk tijdstip doen en dat is makkelijker voor de ouders.

Commissielid Jef Van Damme had graag meer uitleg gekregen over de trajectbegeleiding die door de onderzoekers voorgesteld werd.

De heer **Joris Puyenbroeck** betreurt dat ouders deze vorm van trajectbegeleiding te weinig kennen. Er is nood aan meer vraaggestuurde begeleiding.

De spreker benadrukt dat het vooral de jeugdverenigingen en de zwemclubs zijn die openstaan voor kinderen met een functiebeperking. In deze groepen vallen de kinderen ook het minst op en voelen ze zich het best op hun gemak.

Uit de toelichting bleek eveneens dat ouders geen groot vertrouwen hebben in de begeleiders/monitoren. Hoe denken de onderzoekers dat dit probleem opgelost kan worden?, vraagt mevrouw Greet Van Linter.

De heer Smits bevestigt dat er tijdens de monitorenopleiding te weinig aandacht wordt besteed aan de verschillende soorten handicaps. Het zou beter zijn als de monitoren en begeleiders wisten bij wie ze terecht konden indien zij een kind met hun functiebeper-

king in hun groep krijgen. Bij deze persoon zouden ze dan de nodige informatie kunnen opvragen en eventueel verder begeleid worden.

III. ONDERZOEK NAAR DE VRIJETIJSBESTEDING VAN BRUSSELSE JEUGD DIE SCHOOL LOOPT IN HET NEDERLANDSTALIG ONDERWIJS

De heren Jan Van Gils, Kind en Samenleving, en Michael Debusschere van het onderzoeks- adviesbureau CESOR gaven een korte uiteenzetting over het onderzoek naar de vrijetijdsbesteding van de Brusselse jeugd die school loopt in het Nederlandstalig onderwijs.

Vandaag wordt enkel de samenvatting van de algemene lijnen gegeven. Ze beschikken nu door de zeer brede bevraging over een grote databank, waarop nadien nog onderzoek kan gedaan worden.

Met het onderzoeksproject ‘vrijetijdsbesteding en –beleving van de Brusselse jeugd (2,5 – 18 jaar) en de participatie van deze doelgroep aan het Nederlandstalige vrijetijdsaanbod in het Brussels hoofdstedelijk gewest’ wil de VGC voor de eerste keer een kwantitatief, statistisch significant alsook een kwalitatief overzicht bekomen van de vrijetijdsbesteding en -beleving van de Brusselse jeugd en de participatie van de jeugd aan het Nederlandstalige vrijetijdsaanbod in het Brussels hoofdstedelijk gewest.

De heer Debusschere zegt dat de onderzoeksvraag zich concreet toegespitst heeft op:

- de vrijetijdsbesteding van de Brusselse jeugd;
- de vrijetijdsbeleving van de Brusselse jeugd;
- de participatie van de Brusselse jeugd aan het Nederlandstalige vrijetijdsaanbod in het Brussels hoofdstedelijk gewest.

Het onderzoek is afgestemd op de leeftijdsgroep 3 tot 18 jaar. Bij de kleuters werden de ouders bevroegd.

In totaal waren er 6 gestructureerde vragenlijsten waarvan het ontwerpen van deze vragenlijsten tot stand kwamen in 6 fasen:

- Afbakening van de onderzoeksvragen;
- Operationalisering van de onderzoeksvragen in gestructureerde vragenlijsten;
- Testen van de vragenlijsten;
- Vertaling van de vragenlijsten;
- Finalisering van de vragenlijsten;
- Digitalisering van de vragenlijsten.

In 82 Nederlandstalig Brusselse kleuter-, basis- en secundaire scholen werden meer dan 15.000 vragenlijsten verspreid onder ongeveer 9.000 kinderen en jongeren.

7 scholen weigerden deelname. (omwille van overbevraging)

Er was een hoge respons van 90% door intensieve communicatie met de scholen in verschillende fasen:

- via secretariaat van scholen;
- telefonisch contact ter bevestiging en afspraak waar vragenlijsten mogen worden geleverd;
- persoonlijke uitleg van de onderzoeker bij het afleveren van de vragenlijsten;
- mogelijkheid om online in te vullen.

In totaal hebben ongeveer 4000 leerlingen en ouders de verschillende vragenlijsten ingevuld (zie tabel 20).

Methodologie: Respons

- In totaal hebben ongeveer 4.000 leerlingen en ouders de verschillende vragenlijsten ingevuld.

Responsverdeling over de verschillende vooropgestelde doelgroepen

	Jeugd	Ouders
Kleuters	Niet bevraagd	475
Kinderen	825	652
Tieners	753	327
Jongeren	647	119
Totaal	2225	1573

Volgens de heer Jan Van Gils werden volgende conclusies uit het onderzoek getrokken:

Aanbod nodig waar ze dagelijkse activiteiten overschrijdt, nl. weekend en vakantie.

1. Vooral voor jonge kinderen is er nood aan een groter activiteitenaanbod. De oudere kinderen hebben meer huiswerk en zitten makkelijk voor een computer.
2. Van degenen die het activiteitenaanbod kennen, is meer dan 50% tevreden over wat aangeboden wordt. Alleen het sportaanbod kan beter.
3. Zwemmen is een activiteit die zowel de ouders als de kinderen zelf meer willen doen. Naar de bioscoop gaan moet gerelativeerd worden. Dit is een activiteit die redelijk veel geld kost voor jongeren, dus zoeken ze naar alternatieven bv. dvd's.
4. Voornaamste belemmeringen bij het participeren aan een activiteit waren:
  - ongeschikte uren (aanpasbaar?);
  - weinig aanbod in buurt/wijk (willen ze zich wel verplaatsen?);
  - te duur (binnen zakgeld is dit geen prioriteit, prioriteit van het zakgeld is: sparen, kleding, gsm). Het zakgeld bedraagt 30 à 50 euro.
5. Er is een beperktere belangstelling voor het georganiseerde aanbod bij de oudere jongeren. Als men het heeft over deze groep jongeren, wordt er gesproken over het shoppinggedrag van de jeugd. Jongeren spreken met een aantal vrienden af om samen naar een winkelbuurt te gaan, waar wat rondgehangen en gedronken wordt.
6. De kennis van het aanbod is zeer beperkt over de hele lijn: vakantieactiviteiten, culturele wereld, jeugdhuisen, sportcentra, ...
7. De belangrijkste vraag is hoe kennis en informatie verspreid kunnen worden. Via diverse kanalen blijven werken, met verhoogde aandacht voor informele internetkanalen als facebook, twitter...is misschien de beste oplossing.

In vergelijking met het eerst voorgestelde onderzoek heeft **commissielid Jef Van Damme** de indruk dat uit het 2de onderzoek blijkt dat er geen nood is aan extra georganiseerde activiteiten. Uit het eerste onderzoek bleek duidelijk dat er een structureel tekort is, maar dat er een verschuiving is van vrije tijd.

De Brusselse jongeren lijken tevreden te zijn met het bestaande vrijetijdsaanbod. Jongeren vullen hun tijd immers anders in dan jongere kinderen. Bovendien is de vrijetijdsbesteding nu heel anders dan enkele decennia geleden.

De heer Van Gils maakt duidelijk dat het aanbod nooit voldoende is. Maar jongeren beoefenen inderdaad vaker individuele activiteiten. Ze gaan gemakkelijker alleen zwemmen. Ze gaan liever in hun eentje naar een jeugdclub, enz. Tieners willen iets met vrienden doen.

Het gedrag van jongeren wordt door hun ouders of anderen vaak omschreven als lanterfanteren. De jongeren zien dit zelf zo niet.

De heer Van Damme stelt zich de vraag of de onderzochte groep 3-18 jarigen geen te grote groep is om concrete conclusies uit te trekken.

Daarnaast verwijst hij naar het succes van het project voor kinderen uit het basisonderwijs: de Brede school.

Volgens **Michael Debusschere** zijn de meningen van kinderen uit het basis-en secundair onderwijs duidelijk onderscheidbaar in het onderzoek.

Uit het onderzoek blijkt dat ouders en de kinderen veel aandacht besteden aan creatieve en sportactiviteiten. Deze vergen volgens de spreker ook meer organisatie. Het is bovendien moeilijk om jongeren op de leeftijd van 14-16jaar te verplichten deel te nemen aan een culturele of sportactiviteit.

Tijdens de vakantie neemt ongeveer 20% van de jongeren deel aan bv. een sportkamp, taalkamp, enz.

Bovendien is er vraag naar nog meer georganiseerde kampen.

Uit het onderzoek blijkt dat kinderen nog erg beïnvloedbaar zijn door hun ouders, terwijl bij tieners de vrienden belangrijk zijn. Tieners zoeken hun informatie ook op via internet. Een gedrukte brochure maken voor tieners raadt de spreker daarom niet aan. Jeugd gebruikt geen internetsites die gemaakt zijn voor tieners door VGC.

Commissielid Annemie Maes kijkt uit naar alle resultaten van deze studie. Wanneer zouden deze beschikbaar zijn?

3000 respondenten is veel. Hebben beide onderzoekers een idee van het profiel van deze respondenten? Zijn het meestal hoger opgeleide ouders die deelgenomen hebben aan de bevraging?

Bovendien vraagt het commissielid of er nagegaan werd hoeveel zakgeld jongeren kregen en wat ze er mee moeten/kunnen kopen.

Is het 'recht op luiheid' geen verschijnsel van alle generaties? Was dat 20 à 30 jaar geleden al niet het geval?

Is er misschien een gebrek aan ontmoetingsplaatsen voor jongeren?

De heer Debusschere vindt dat er voldoende respondenten van alle sociale lagen (dus niet alleen hoogopgeleiden) hebben deelgenomen aan het onderzoek. Dit onderzoek is zeker representatief.

Over de sociaal-economische status van de respondenten hebben de onderzoekers geen informatie.

Er werd ook niet nagegaan hoe jongeren hun zakgeld besteden. Ouders bepalen dit bedrag in overleg met hun kind en voor iedere jongere is het duidelijk waaraan hij zijn zakgeld kan en moet besteden. Voor de ene tiener zit daar inderdaad het kledinggeld bij, voor de andere bv. de gsmkosten. Zelfs als het gratis is kan het nog te duur zijn.

De heer Van Gils benadrukt dat de besteding en de hoeveelheid zakgeld uitgebreid bediscussieerd werd in de verschillende focusgroepen.

De huidige generatie jonge mensen leeft anders dan vroeger. Het verschijnsel “hangjongeren” werd vroeger nooit besproken omdat er veel minder hangjongeren waren. Jongeren moesten meewerken op het veld, in de zaak of andere klusjes opknappen.

Commissielid René Coppens merkt op dat zwemmen zowel in het onderzoek bij kinderen met een functiebeperking als in het voorliggende onderzoek meermaals aangehaald wordt. Om te voldoen aan de vraag naar zwemmogelijkheden moeten er voldoende zwembaden zijn.

De spreker is echter verbaasd dat het sportaanbod voor de jongeren onvoldoende zou zijn. Vooral het gebrek aan Nederlandstalige tennisclubs betreurt de spreker.

Dat de leeftijdsgroep 14-16 jarigen de moeilijkste groep is, kan de heer Coppens ook merken in het dagelijkse leven. Deze groep jongeren zie je meestal op straat rondwalen.

Als jongeren met hun zakgeld hun kleding en gsm moeten bekostigen, blijft er inderdaad niet veel geld meer over voor de leuke vrijetijdsbestedingen.

De heer Coppens denkt dat het inderdaad misschien beter is dat het collegelid nadenkt over de betere verspreiding van informatie. Gewone websites werken niet. Brochures worden niet ook zo vlug geraadpleegd door jongeren. Een systeem om digitale informatie te verstrekken via internet, twitter enz. is misschien succesvoller.

De heer Debusschere weet niet of er werkelijk een tekort is aan Nederlandstalige tennisclubs. In het onderzoek werd er geen onderscheid gemaakt tussen de sporten, enkel zwemmen werd apart besproken.

Uit het onderzoek blijkt duidelijk dat de jongeren er geen probleem mee hebben om aan activiteiten in een andere taal deel te nemen.

Het onderzoekscentrum Kind en Samenleving heeft een onderzoek afgerond naar wat 14-16jarigen uitvoeren op een publiek terrein. Deze groep jongeren heeft geen specifiek beschikbare ruimte en als ze in een speeltuin aanwezig zijn storen ze de kinderen. **De heer Van Gils** benadrukt ook dat als er te weinig ontmoetingsplaatsen zijn, deze tegen beter weten in soms gecreëerd worden.

De onderzoekers laten weten dat niet alleen Belgische jongeren deelgenomen hebben aan de enquête, maar eveneens Turkse en Marokkaanse. **Commissielid Jef Van Damme** had daarom graag vernomen of er een verschil merkbaar is tussen de vrijetijdsbesteding bij allochtonen en autochtonen.

De heer Debusschere laat weten dat het verschil in vrijetijdsbesteding van allochtonen en autochtonen niet werd nagegaan, maar dat dit gerust nog kan gebeuren. De onderzoekers beschikken immers over genoeg informatie om dit verder uit te diepen.

Collegelid Bruno De Lille rondt de hoorzitting af door duidelijk te maken dat alle cijfers en gegevens uit de beide onderzoeken gebruikt zullen worden bij de opmaak van het Jeugdbeleidsplan 2011-2015.

De verslaggever,
Annemie MAES

De voorzitter,
Greet VAN LINTER